

Jordsmonndata for arealplanlegging

Av Siri Svendgård-Stokke, Roar Lågbu og Åge Nyborg

Norge har store arealressurser, men kun en liten del av landet er jordbruksareal. Jordkvalitetskart fra Skog og landskap rangerer jordbruksarealene i tre klasser etter kvalitet for jordbruksdrift. Bruk av jordkvalitetskart i arealplansaker gir god informasjon om jordbruksarealene slik at beslutninger kan fattes på et best mulig grunnlag.

Viktig med varig vern av vår beste matjord

En stor andel av Norges beste jordbruksarealer ligger i de delene av landet hvor også klimaet er mest gunstig. Dette sammenfaller ofte med stor befolkningstetthet, og presert på den beste matjorda blir dermed stort. For å identifisere hvilke arealer som er mest verdifulle i jordbruksammenheng er det viktig med et objektivt kartgrunnlag. Jordkvalitetskartet bygger på data som er fremskaffet gjennom en detaljert feltkartlegging av jordsmonnet. Kartene er fritt tilgjengelige på <http://kilden.skogog-landskap.no/map/kilden/index.jsp>.

Jordkvalitet

Jordkvalitetskartet er først og fremst et redskap for bruk i planlegging og utredning av utbyggingsprosjekter som berører dyrka mark. I dette kartet er jordbruksarealene delt inn i tre klasser; svært god, god og mindre god jordkvalitet. Inndelingen er basert på en vurdering av jordegenskaper som er viktig for den agronomiske bruken av jorda, samt jordbruksarealets hellingsgrad. Jord-

kvalitetskartet er uavhengig av klima og forutsetter at jorda er drevet i henhold til god agronomisk praksis.

Svært god jordkvalitet

Jordbruksareal som er lettdrevne og som normalt sett gir gode og årvisse avlinger av kulturvekster tilpasset det lokale klimaet (figur 1). Det forutsettes at arealer med grøftebehov har fungerende grøftesystem og at områder som er noe tørkeutsatt blir kunstig vannet. Jordbruksareal i denne klassen har mindre enn 20 prosent helling.

God jordkvalitet

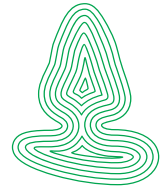
Jordbruksareal med egenskaper som kan begrense vekstvalg og påvirke den agronomiske praksisen. Det kan dreie seg om jordegenskaper som er ugunstige for enkelte kulturvekster, eller areal med hellingsgrad mellom 20 og 33 prosent som kan begrense bruken av enkelte jordbruksmaskiner. Svært tørkeutsatt jord hører hjemme i denne klassen, men med gunstige klimaforhold og tilgang til vanningsanlegg kan jorda likevel være svært godt egnet til grønnsaksdyrking og andre tidligproduksjoner.

Mindre god jordkvalitet

Jordbruksareal med store begrensninger, enten i form av jordegenskaper som i stor grad påvirker valg av vekster og agronomisk praksis, eller grunnet bratt terreng (over 33 prosent helling). En stor del av arealene i denne klassen brukes som beite, noe de ofte er svært godt egnet til.

Statens vegvesen

skog+
landskap

Figur 1: Jordbruksareal i Ringsaker kommune med svært god jordkvalitet
Foto: Siri Svendgård-Stokke

Eksempel på bruk: Arealanalyse i planlegging av ny veg

Jordkvalitetskartet kan kobles med data som inneholder omrissgrensene til ulike vegtraséalternativer. Resultatet av koblingen gir en oversikt over hvor store arealer som vil gå tapt av ulike jordkvalitetsklasser for hvert av alternativene.

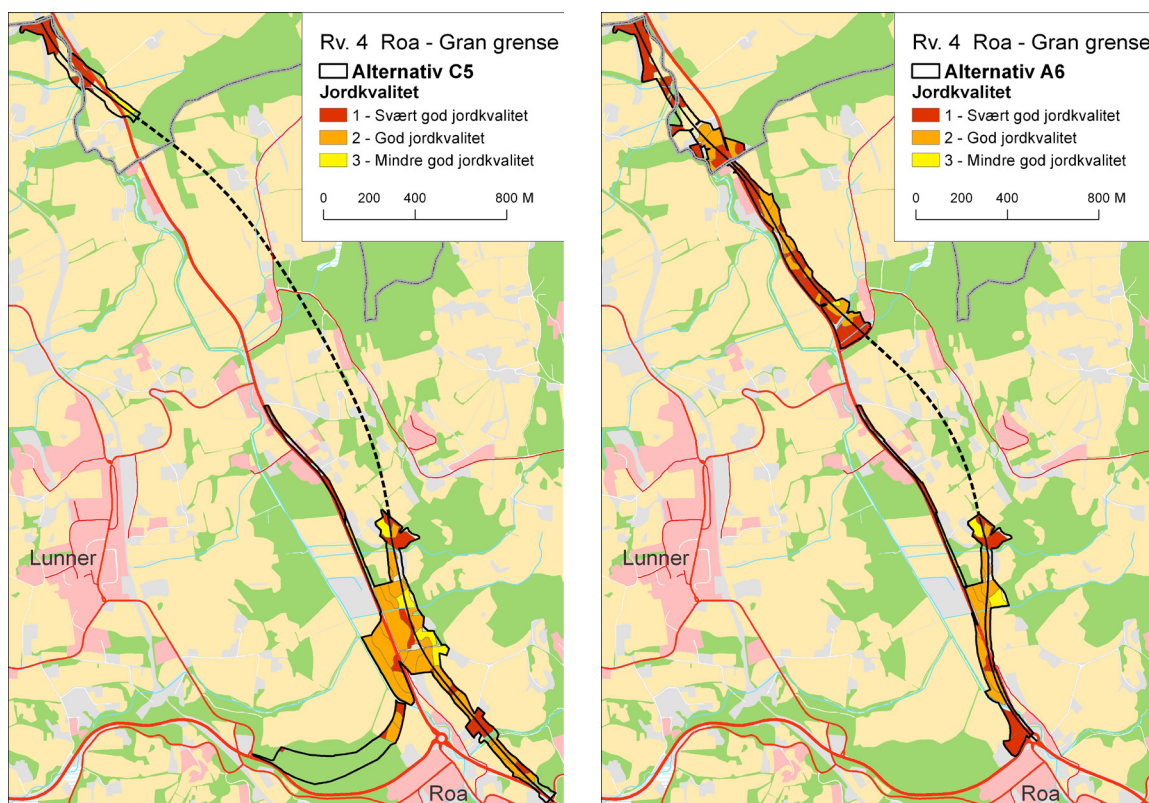
I samarbeid med Statens vegvesen Region Øst er en slik analyse gjort i et område på Hadeland som er aktuelt for vegutbygging (figur 2). I de alternativene hvor både fulldyrka jord og innmarksbeite forekommer, fordeles arealet på disse arealtypene. Alternativ C5 og A6 vil legge beslag

på like stort jordbruksareal, totalt 197 dekar. Jordkvalitetsmessig er det imidlertid stor forskjell på disse to alternativene (figur 3). Alternativ A6 vil legge beslag på 88 dekar jordbruksareal med svært god jordkvalitet, mens alternativ C5 kun vil legge beslag på 48 dekar.

Denne analysen forteller imidlertid ikke noe om i hvilken grad ytterligere areal vil gå ut av drift på grunn av endret (dårligere) arrondering. I tillegg til en slik analyse kan det være nyttig å vurdere den romlige fordelingen av arealer med ulik jordkvalitet innenfor traséene for å sikre verdifulle, sammenhengende arealer med svært god jordkvalitet.

Rv. 4 (Roa - Gran) - Antall dekar jordbruksareal som blir nedbygd ved ulike traséalternativ									
Jordkvalitet	C3		C4	C5	A6		A7	A8	
	Fulldyrka	Innmarksbeite	Fulldyrka	Fulldyrka	Fulldyrka	Innmarksbeite	Fulldyrka	Fulldyrka	Innmarksbeite
1 – Svært god jordkvalitet	94	14	41	48	74	14	89	82	14
2 – God jordkvalitet	133	5	38	107	73	5	143	142	5
3 – Mindre god jordkvalitet	6	0	12	20	8	0	10	16	0
Ikke jordsmonn-kartlagt areal	23	1	19	22	22	1	21	25	1
Totalsum Jordbruksareal	275		110	197	197		263	285	

Figur 2 Antall dekar jordsmonnareal som blir nedbygd ved ulike traséalternativer (C3, C4, C5, A6, A7, A8).

Figur 3 Utsnitt som viser jordkvalitet ved to traséalternativer (C5 og A6).